

Finlands Bank

GLASMÅLNINGARNA AV
Juho Rissanen

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Juho Rissanens glasmålningar för trapphuset på Finlands Bank blev färdiga 1933. I denna broschyr beskriver konsthistoriker Marjo-Riitta Simpanen glasmålningarna och berättar tillsammans med ekonom Seija Parviainen från Finlands Bank om Rissanens karriär och hur verken kom att pryda Finlands Bank.

Innehåll

MARJO-RIITTA SIMPANEN:
KONSTNÄRENS FRÄMSTA SENARE VERK GER FÄRG ÅT HUVUDKONTORETS TRAPPHUS 4

MARJO-RIITTA SIMPANEN OCH SEIJA PARVIAINEN:
FOLKSKILDREAREN JUHO RISSANEN 6

Från folket till de internationella konstkretsarna 6

Rissanens anbud om glasmålningarna 8

Glasmålningarna blir till 10

En svit om källorna till Finlands välfärd 12

Strömmingsmarknad

Juho Rissanen

Konstverken i broschyren © Kuvasto 2010

Fotografier: Peter Mickelsson.

KONSTNÄRENS FRÄMSTA SENARE VERK GER FÄRG ÅT HUVUDKONTORETS TRAPPHUS

Sviten med glasmålningar (1933) i Finlands Banks trapphus är det främsta verket från Juho Rissanens senare konstnärskap. Hans bästa verk anses vara akvarellerna och guacherna från 1897–1902 samt oljemålningar av människor i vardagssysslor från 1908. På 1910-talet målade han en stor svit oljemålningar samt även på 1920-talet flerdelade oljemålningar eller fresker som inte är av samma konstnärliga kaliber som de tidigare verken.

Juho Rissanen är bäst känd som folkskildrare som i sin senare produktion inte höll sig till realismen. Sviten han skapade för Finlands

Bank fungerar som ett dekorativt och ornamentalt rums- och färgelement i trapphuset. Då glasmålningarna blev till fanns Segerstråles fresker inte ännu på väggarna.

Juho Rissanen var erkänt skicklig på bildkomposition. Glasmålning var en teknik som passade honom eftersom han redan som målare hade anammat bruket av konturlinjer i sina tidiga personbilder. Också den franske målaren Maurice Denis, som Rissanen beundrade, använde sig av konturlinjer som separator mellan färgfält. I glasmålningar skapas konturerna av blyspröjsarna i vilka de brända och ibland också mönstrade glas-

bitarna fästs. Konstnären hade på 1910-talet i Frankrike satt sig in i modernistiska färgteorier som fick honom att tänka på målningen som rena färgfält. Detta hjälpte honom att skapa glasmålningarna. De mångfärgade glasytorna skulle vara harmoniska, dock så att berättelsen i bilderna kunde förstås. På Finlands Bank använder sig Rissanen av klart, varmt rött endast som en accentfärg. Den förekommer i tuppens kam, torghandlarens äpplen och timmerflottarens hjärtformade penningpung.

Marjo-Riitta Simpanen
Konsthistoriker

FOLKSKILDRAREN JUHO RISSANEN

Juho Rissanen var en man av folket, född i fattiga förhållanden i djupaste Savolax. I sin konst avbildade han gärna vanliga finländare i vardagssysslor och vardagsmiljöer. Han kände sig framför allt som en personskildare och främmande för landskapsmålning.

Rissanen föddes 1873 i Kuopio landskommun. Han bodde största delen av sitt liv utomlands och dog 1950 i USA. Rissanen var å ena sidan jordnära och fäst vid sin hembygd och å andra sidan enligt finländska mått en rätt så internationell person.

Rissanens barndom överskuggades av faderns död och fattigdom. Fadern frös ihjäl 1884 då

han berusad gick vilse på isen på vägen tillbaka från marknaden. Händelsen var traumatisk för den 11-åriga Juho. Han återgav händelsen senare i målningen *Ett barndomsminne* där han avbildat sig själv invid faderns bår.

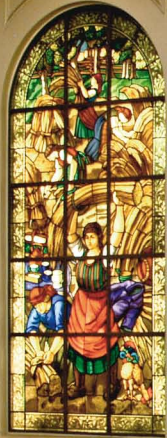
Efter faderns död blev han tvungen att hjälpa modern att försörja familjen bland annat genom att tigga och arbeta i allehanda tillfälliga yrken. Vid 15 års ålder fick han börja som målargesäll och senare fick han pröva sin hand som dekorationsmålare. Under sin gesälltid vandrade han omkring i Finland och kom då i kontakt med många färggranna personligheter

som gav inspiration till hans senare folklivsskildringar.

Från folket till de internationella konstkretsarna

Vid sidan av sitt målararbete började Rissanen också ägna sig åt konstmåleri, men först vid 23 års ålder kunde han inleda egentliga konststudier. Under sin karriär gick han i lära hos bland annat Albert Gebhard, Helene Schjerfbeck och Ilja Repin. Rissanens främsta mecenat var Albert Edelfelt som uppmuntrade honom att söka sig utomlands.

I likhet med många andra målare under den finländska guldål-

dern fick Rissanens sitt konstnärliga genombrott vid världsutställningen i Paris år 1900. År 1908 medverkade han i en omfattande utställning av finländsk konst i Paris, vilket ytterligare stärkte hans ställning även i hemlandet. Hans val av motiv hade inte alltid mötts med förståelse och uppskattning hemma i Finland, men i Paris sågs de som intressanta och fascinerande.

Rissanen oroade sig oupphörligt för sin hälsa och hävdade att han inte tålde vintern i Finland. Om somrarna återvände han likväl till Finland och i synnerhet till Savolax där många av hans främsta verk har blivit till. I början av 1900-talet reste han i Italien och

studerade de gamla mästarna. Under sina resor fick han se fresker från den tidiga renässansen och högrenässansen i vilka konstnärer i början av 1900-talet hämtade sin inspiration. I början av 1910-talet kom han i Frankrike i kontakt med Maurice Denis dekorativa måleri. Denis inspirerade Rissanen också senare, i slutet av 1920-talet då denne vistades i Paris för att sätta sig in i glasmåleri. Rissanen besökte Rouen, Chartres, Reims och Quimper i Bretagne för att bese glasmålningarna i de medeltida gotiska katedralerna. Han fascinerades av mystiken och de bibliska berättelserna i de färgskimrande glasfönstren.

Rissanens anbud om glasmålningarna

Det unga Finland som nyligen blivit självständigt ville ge sina unga konstnärer i uppdrag att skapa fresker, väggmålningar och glasmålningar för de viktigaste offentliga byggnaderna. I slutet av 1920-talet ansågs dekorativa monumentalverk för interiörer vara mer värdefulla än enstaka tavlor eller skulpturer som kunde flyttas från ett ställe till ett annat. Denna trend passade utmärkt väl ihop med Rissanens nya konstnärliga inriktning.

Rissanen hade på 1920-talet bosatt sig permanent i Frankrike och förhandlade därifrån aktivt om uppdrag i Finland. Att hitta

utkomst i utlandet var svårt och ett stort uppdrag tryggade sysselsättningen och utkomsten för en längre tid. Rissanen var således mycket initiativrik och aktiv i fråga om att skaffa uppdrag.

År 1928 skickade han från Paris ett brev till "Riksdagens Herrar Bankfullmäktige" där han erbjöd sig att dekorera fönstren i Finlands Banks trapphus. "Undertecknad ber att högakttningsfullt få föreslå att det stora fönstret jämte de två mindre fönstren på vardera sidan av detta i foajén i riksdagens bank dekoreras med glasmålningar föreställande olika motiv som lämpar sig för denna miljö." De till-

Skörd

Timmerflottning

Strömmingsmarknad

tänkta motiven skulle ha någon anknytning till bankens verksamhet. Konstnären föreslog olika alternativ, såsom ”Pengars välgörande verkan” eller ”Pengars förbannelse”.

Bankfullmäktige beslutade anta konstnär Rissanens anbud. Man beslutade betala totalt 400 000 mark för verken och Rissanen skulle själv bekosta glasbränningen och blyspröjsarna. Arbetet skulle vara klart 1933.

Glas målningarna blir till

Rissanen skickade skisser för besikadande i takt med att arbetet fortskred och bankens fullmäktige kommenterade dem ivrigt. De befattade sig med detaljerna och

gjorde många konkreta förslag till ändringar och korrigeringar som konstnären försökte följa enligt bästa förmåga. Till slut godkändes de nya skisserna och konstnären kunde börja förfärdiga verket 1931. Erfarenhet av glasmåleri hade Rissanen inhämtat genom glasmålningarna för SOK:s kontor som blev färdiga året innan.

Rissanen måste anlita medhjälpare och yrkesmän för glasmålningarna. Han skisserade och ritade glasmålningarna för Finlands Bank i överenskommen skala, övervakade projektet och kontrollerade bland annat nyanserna på de brända glasen. I Rissanens ateljé på Rue du St Gothard i Paris sysselsatte uppdraget målarna

Edwin Lydén och Paavo Leinonen vars uppgift var att förstora och teckna av skisserna för glasbrännarna. Glasbitarna skars till, brändes för att få den önskade färgen och fästes bit för bit med blyspröjsar i en stor järnram som lyftes upp till ett fönster.

Världsekonomin vållade problem för Rissanen genom att det internationella valutasystemet som baserat sig på guldfot kollapsade 1931 till följd av den världsomfattande depressionen. Markens värde mot franc försvagades vilket orsakade konstnären ekonomiska svårigheter. Inkomsterna var i finska mark och utgifterna i franska franc. Han vände sig flera gånger till uppdragsgivaren och bad om höjning

av arvodet – utan resultat. Trots svårigheterna blev arbetet färdigt inom den utsatta tiden och målningarna installerades i Finlands Banks trapphus hösten 1933.

En svit om källorna till Finlands välfärd

Den färdiga tredelade glasmålningen är en symbolisk avbildning av källorna till Finlands välfärd. Den viktigaste var skogarnas ”gröna guld” som flottades som stockar och de två andra var rågödlingen och fiskhandeln i Helsingfors hamn. Delarna heter, från vänster till höger, *Skörd*, *Timmerflottning* och *Strömmingsmarknad*. På bankfullmäktiges begäran gjordes kvinnan i *Skörd* vackrare än

hon var i utkasten. I *Timmerflottning* ändrades bland annat flottarens kläder och timmerstockarna till ”mer verklighetstrogn” och i *Strömmingsmarknad* lades storkyrkan till i bakgrunden för att man skulle kunna känna igen Helsingfors.

Då glasmålningarna blev färdiga var det naturljus som lyste genom fönstren. Konstnären ombads emellertid redan under planeringen att beakta att det i Finland är ont om ljus vintertid och att elektrisk belysning behövs också. Den senare tillkomna tillbyggnaden täcker numera fönstren från den ena sidan och glasmålningarna lysas numera helt upp med lampor.

Källor

Ateneum-opas, 1987.

Kämäräinen, Eija: Juho Rissanen; naurava kisälli. WSOY 1993.

Okkonen, Onni: Juho Rissanen – elämäkerta ja taidetta. WSOY 1927.

Simpanen, Marjo-Riitta: Rinkitanssi. Juho Rissasen Piirileikki metsässä vuodelta 1923.

Tanskaan tilatun teossarjan taustaa ja taiteilijan elämänvaiheita vuosina 1918–1924.

Kuopion taidemuseon julkaisuja 16. Kuopion kaupungin painatuskeskus 1995.

Simpanen, Marjo-Riitta: Juho Rissanen ja suomalainen kansa. Kuopion taidemuseon julkaisuja 23.

Suomen graafiset palvelut Oy, Ltd. 1997.

Tuntematon horisontti. Suomen taidetta 1870–1920. Ateneumin julkaisut no. 20. Valtion taidemuseo 2000.

Juho Rissanen:
Skörd, Timmerflottning och Strömmingsmarknad, 1933
Glasmålning, mittdel 636 x 258 cm,
flyglarna 312 x 153 cm
Finlands Banks konstsamling

Finlands Bank
Snellmansplatsen
PB 160, 00101 Helsingfors
Telefon 010 8311 (växel)
Telefon 010 195 701 (kommunikation)

www.finlandsbank.fi
www.rahamuseo.fi
www.euro.fi

ISBN 978-952-462-624-8 (tryckt version)
ISBN 978-952-462-625-5 (webbversion)

